

ERIC NYBERG:

(4)

Minnen från Pitsund

Minnesgode Pitsundspojken Eric Nyberg, som numera bor i skånska industrisamhället Broby, fortsätter här att berätta hägkomster från barn- och ungdomsåren. Han kom-

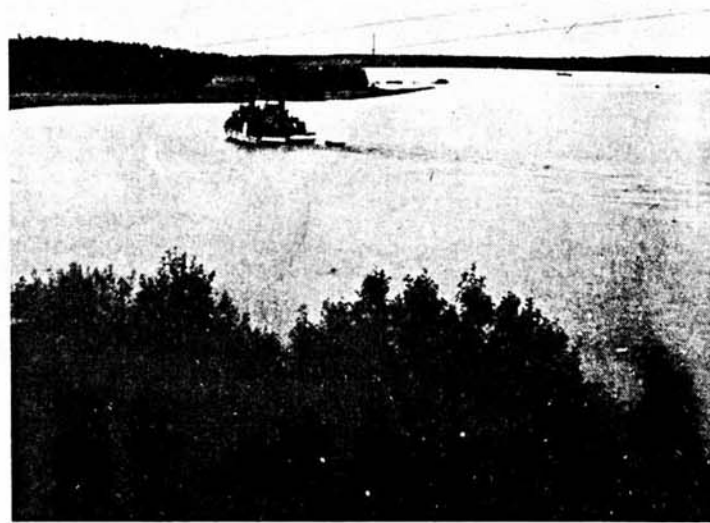
mer i detta avsnitt in på "kotian", gångna tiders säljakt, legendariske doktor Forsell på Piteå lasarett och lite färjningshistoria.

"Kotian" gjorde sitt inträde. Ett nödmynt tillsammans med fem-, två- och ettöringar för att spara metall i vårt land. Järnpengarna blev ganska snart rostiga och fula. "Kotian" liknade ju en vanlig tiokronorsedel och skulle ha fått sitt öknamn genom att en gumma sålde en ko för 60 kronor till någon samvetslös, som betalade med sex enkronors-

sedlar. Det var år 1917.

En sådan fin sedel fick jag vid ett tillfälle i färjan av kapten Anton Wirén, Piteå, och det var ju en skatt. Sedeln försvann men kom efter årtionden tillrätta. Den låg i en miniatyrbibel, som jag fått av syster Dagmar. Vilket återseende!

Timmersläpen drogs ofta genom Pitsundet med bogserbåtarna sidledes angjorda vid varandra.

I ha folle opa sockerskrine

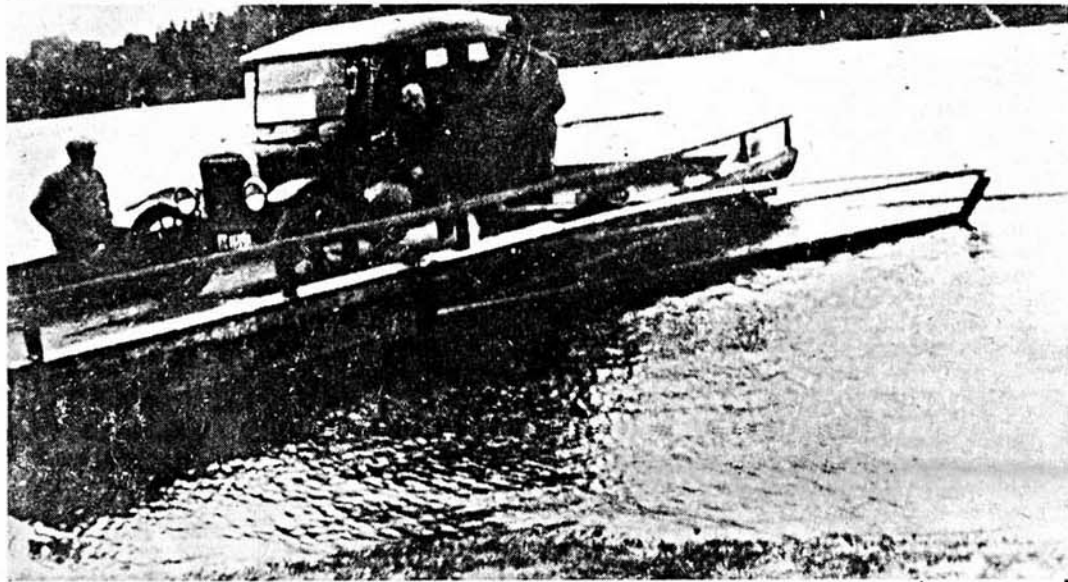
(JAG HAR FALLIT PÅ SOCKERSKRINET)

pojkbeked till dr Forsell

Färjan i Arneberg var försedd med "fena" av trä för att utnyttja kraften i vattenströmmen.

Den sk kotian, första världskrigets papperskrona, som artikelförfattaren efter många år återfann i en bibel.

Den tidens prenumerationspris på ortstidning var 6 kronor för helår.

TIDNINGSFÖRSÄLJNING

Av någon underlig anledning, kanske för att hålla mej sysselsatt, var det att varje år mellan jul och nyår gå från hus till hus med början hos Karlssons i Trollbäcken, vidare genom Slammormora och hela vägen ända till Johanssons på Småskärsudden och framställa samma fråga: "Vilken tidning ska ni ha nästa år"? Önskemålet antecknades och så fick man något, ett anisbröd eller annat. Det brukade ta två dagar och var ett efterlängtat jobb.

Tidningarna var Piteå-Tidningen och Norrbottens Allehanda. Vilken som var störst behöver jag inte tala om. Gustav Nyström frågade en gång: "Järe värlit nagen som vell häva "Barnens vän" än. Han avsåg NA och tänkte kanske på formatet, vad vet jag. Prenumerationsavgiften togs inte upp, den skulle betalas under första halvåret.

SÄLJAKT

Något som fångade fantasin hos en pojke på den tiden var säljakten. Det ska erkännas att kunskaperna är något diffusa men jag vill berätta hur det upplevdes. Ett båtlag bestod av fyra man. Någon gång framemot värsidan hade man utrustat sälbåten, som måste vara av särskild beskaffenhet, varken för liten eller för stor. Den skulle gå att dra över isen eller att dra upp på isen vid nödsituation. I utrustningen ingick förstas bössor och ammunition, segel, skinn eller fallar, primus och fotogen, tändstickor och framför allt salt samt en del födoämnen.

En mycket viktig detalj var "skreebreda". Det var en ungefär två meter lång, rätt bred bräda med tillhörande ljus skycke. På den låg skytten övertäckt och kunde hasa sej fram över isen för att komma inom skothåll.

STRAPATSER

Ett sådant säljaktlag bestod av fiskare Peter Vilhelm Nyström i Slammormora samt söner Johan, Gustav och Karl. Någon gång på värsidan bogserades sälbåten iväg

av min bror Frits och mårren Rally ut över Bottenviken så långt man nu vågade ut mot havsvaken. Sedan var Nyströmarna hänvisade till egna krafter. Strapatserna kan lätt föreställas — storm, uppbruten is, genomblöta kläder och kanske ovisshet om var man befann sej. Båten var det samma som livet. Fångsten fladdes. Det var ju skottpengarna och skinnen som skulle ge utbytet.

Färden tog veckor, och de hemmavarande gick i ovisshet. Tragedier inträffade. Ett finskt jaktlag försvann ett år då Nyströmarna var ute.

Det hände någon gång att Gustav Nyström satt i färjstugan och berättade något vid fotogenlampan. Då ryste det i en pojke och fantasin skenade.

Tillfrågad om man kunde äta sälkött blev svaret: "Hå gå om man båra hav salté å

jär hängra". (Det går om man bara har salt och är hungrig).

DOKTOR FORSELL

På lasarettet i Piteå hette överläkaren Oscar Forsell. En mycket bullrande man med djup basröst. Han ville inte veta av pjask och mången var rädd för att besöka honom. Innerst inne var han säkert en god människa, ett barn kunde behandla honom hur som helst. Följande episod torde vara belysande.

En pojke, Konrad Nyström, hade fallit och slagit upp ett stort sår i ansiktet. Olyckan hade skett i köket mot ett järnbeslaget skrin, i vilket man högg toppsocker i lämpliga bitar. Mamma Signe ansåg det nödvändigt att såret blev ihopsytt. På lasarettet kom de in till doktor Forsell. Signe småskraj men inte Konrad.

— Vad heter du? frågade doktorn.

— I häjt Konrad.

— Vad har du gjort?

— I hav-folle opa sockerskrine.

— Kom hit!

— Jää, båra dö et skär å mä hals'n.

Doktor Forsell tog pojken upp i knät och frågade bland annat vad pappan hette och vad han gjorde.

— Han häjt Karl Nyström å jär opa schelais'n. (Han heter Karl Nyström och är på sälisen).

Läkarbesöket blev långt. Konrad syddes ihop och mamma Signe ville betala. Dok-

torn klappade Konrad på huvudet och sa:

— Det kostar ingenting.

FRAMSTEG

Det innebar ett väldigt framsteg när linfärjan kom men det fanns avvigsidor också. Man bogserade stora timmersläp upp genom sundet och när bogserarna skulle runda älvskröken hände det att släpet kom så nära land på norra sidan att färjvagnen fastnade. Då gällde det att snabbt lossa från landfästet på södra sidan och låta vajern rappa genom flotten. Att sedan få vajern upp i en båt och lägga ut den på nytt var inte det lättaste jobbet.

Färjan i Arneberg låg tekniskt före Pitsundsfärjan. Där hade man på sidan av färjan monterat en rätt stor, ställbar träfena, som gjorde att strömmen i älven fick vara drivkraft.

Det gick nu inte att tillämpa i Pitsund, därför att färjan gick snett över älven, som talats om förut.

DRAMATIK

Särskilt dramatiskt var det i Pitsund en söndagsafton. En inspektör från Luleå hade med sin bil kommit söderifrån och slagit runt i den berömda Jävreköppeln. Bilsens sirén hade tursamt nog

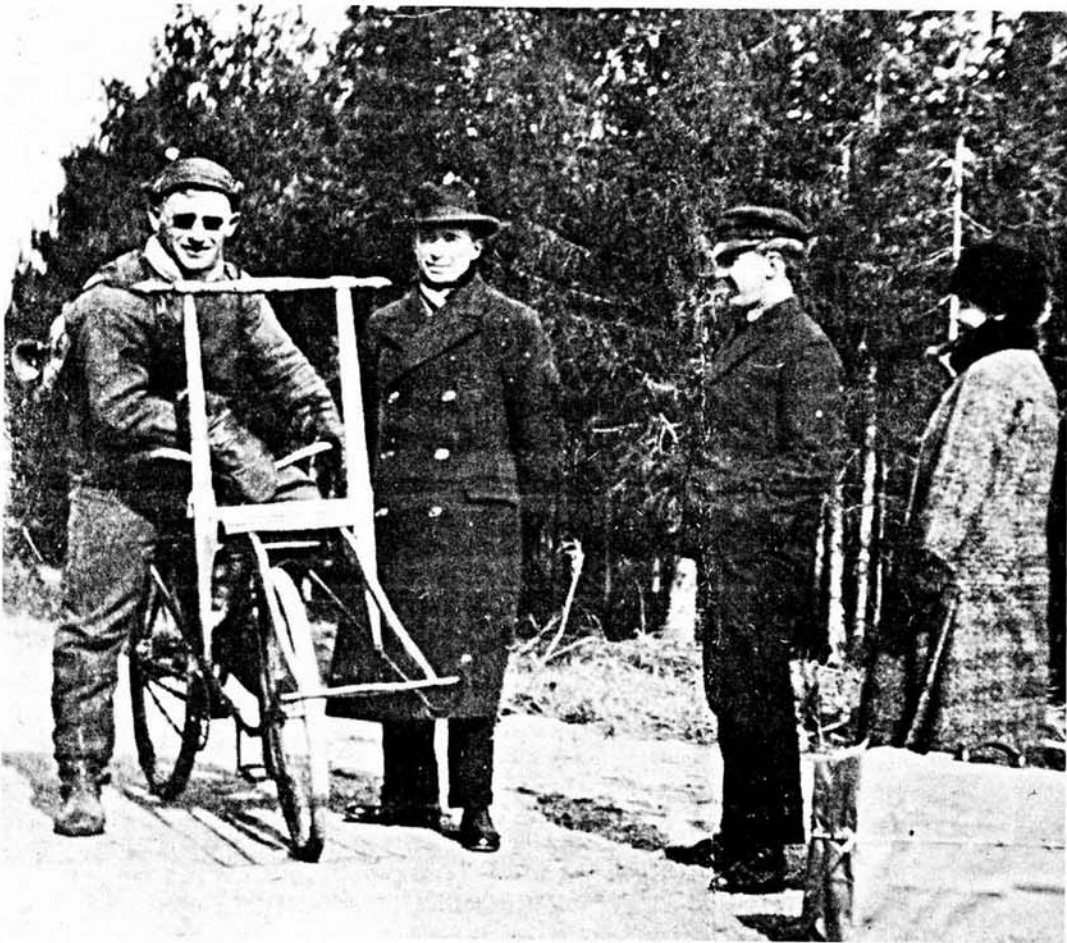
kommit att yla hela tiden. Någon på Småskärsudden hörde detta och begav sej dit. Mannen var svårt skadad. Det skickades snabbt bud till Pitsund, varifrån sjukvårdsbilen i Öjebyn rekvirerades jämte läkare.

Nu råkade det vara så att Ytterstfors—Munksunds bogserbåtar "Ofelia" och "Munksund" senare omdöpta till "Munksund 4" respektive "Munksund 5", var på väg upp genom sundet med ett timmersläp. Någon rodde ner till bogserbåtarna och talade om vad som hänt. De fick då ligga och hålla i avvaktan på att den skadade fraktats över.

"KARNEVALSBIL"

Det hade varit Barnens dag i Piteå och just den dagen karnevalståg. Sjukvårdsbilen, en öppen Essex, hade deltagit, utstyrd som infodingskanor. Man hade inte hunnit ta av utstyrseln utan bilen kom som den var. Under överfarten hjälptes flera åt att riva bort ribbor, duk och papper så att den blev användbar för sitt ändamål. Den skadade hämtades och fraktades över. Först därefter kunde bogserbåtarna börja dra igen.

Det kunde ibland ta ett par timmar innan sista tampen på släpet passerat.

På denna bild från år 1925 ses från vänster f säljgare Gustav Nyström, Herman Nyberg, artikelförfattaren Eric Nyberg och Frida Nyberg.

**Vi har STÄNGT våra
ANNONSMOTTAGNINGAR
LÖRDAGAR och SÖNDAGAR**

**Annons för införande
måndag skall vara oss tillhanda
senast fredag kl. 17.00.**

**PITEÅ-TIDNINGEN
NORRLÄNSKA SOCIALDEMOKRATEN
NORRBOTTENS-KURIREN**